

In de Nederlandse literatuur zijn, tot nu toe, geen winterburchten gemeld. VAN MOURIK (1962) neemt aan dat ze in Nederland, vanwege het milde klimaat, niet voorkomen en ook LENDERS (1981) is deze opvatting toegevoegd.

De hier gepresenteerde resultaten geven geen aanleiding deze conclusies ter discussie te stellen. Blijft wel de vraag, in hoeverre onze zomerwaarnemingen enig uitsluitsel zouden kunnen geven omtrent de burchttypen die 's winters worden gebruikt.

Het meest boeiende resultaat van deze inventarisatie is de merkwaardige verdeling van de burchten in het landschap. In het kader van een effectieve bescherming van de Hamster zouden we willen weten welke de ecologische factoren zijn die ertoe bijgedragen hebben dat de dichtheid aan burchten op dat ene perceel zo hoog kon worden.

Vooralsnog kunnen we slechts speculeren. Het betrof een perceel wintergerst dat werd ingezaaid in oktober 1992, na het oogsten van de zomertarwe. Het gaat daarbij om een vruchtopvolging die ook op andere percelen in het onderzochte gebied wordt toegepast. Wellicht dat de iets geringere ploegdiepte of het gebruik van stalmest in plaats van drijfmest bepalend waren. Mogelijk speelt de aanwezigheid van aangrenzende weilanden en ruigten een doorslaggevende rol. We kunnen er slechts naar raden.

Van de dertien burchten op dat ene veld vonden we er twee in de ruigte op de perceelsgrens, met looppijpen die schuin in de richting van het aangrenzende weiland gingen.

Het ligt voor de hand om te veronderstellen dat de dieren die deze burchten bewonen het komende ploegseizoen ongeschonden zullen overleven. Daarmee zijn nog geen uitspraken gedaan over de overlevingskansen voor de andere Hamsters op het perceel. Verder onderzoek zal ons moeten leren hoe de Korenwôof er tot nu toe in is geslaagd het moderne grondgebruik te overleven.

DANKWOORD

Wij zijn de familie R.Franssen-Spronck uit Sibbe zeer erkentelijk voor hun enthousiaste reactie op de aanwezigheid van de Korenwôof in hun percelen en maken dankbaar gebruik van de toestemming om de ontwikkelingen op hun "Hamsterveld" op de voet te volgen.

SUMMARY

THE COMMON HAMSTER

1. A PRELIMINARY EXPLORATION

Based on the limited number of observations of the Common Hamster, *Cricetus cricetus* (Linnaeus 1758), it had recently been supposed that a further substantial decline of the species is in progress. Therefore, an extensive study was started to determine the ecological characteristics of this species in the province of Limburg.

This paper describes 30 hamster burrows located to the north of the village of Mar-graten. Within an area of ca. 10 km² we

searched for burrows in 75 hectares of barley and wheat fields, after the crops had been harvested.

Some characteristics of the burrows were compared with the findings published by Grulich (1981). Special attention was paid to the distribution of the burrows within the area. One field of 2½ hectares, which had born a crop of winter barley, yielded 13 burrows, while the whole of the remaining area searched showed only 17 burrows. For the time being, we have to accept that we are unable to come up with clear answers to the questions to be posed.

LITERATUUR

- EISENTRAUT, M., 1928. Über die Baue und den Winterschlaf des Hamsters (*Cricetus cricetus* L.). Zeitschrift für Säugetierkunde, Bd. III : 172-208.
- GRULICH, I., 1981. Die Baue des Hamsters (*Cricetus cricetus*). Folia Zoologica 30 : 99-116.
- HAMAR, M., FELICIA THEISS & D. MARIN, 1959. Recherches sur l'air géographique, l'écologie et la lutte contre le Hamster (*Cricetus cricetus* L. (1758)) dans la République populaire Roumaine. Analele Institutului de Cercetări Agronomice, seria C 27 : 199-212.
- KRAMER, F., 1956. Über die Winterbaue des Hamsters (*Cricetus cricetus* L.) auf zwei getrennten Luzerneslägen. Wiss. Univ. Halle Math.-Nat. R. 5 : 673-682.
- LENDERS, A., 1981. De Hamster, een nieuwe emigrant in de Roerstreek. Roerstreek '81. Jaarboek H.V.R. 13 : 33-51.
- LENDERS, A. & E. PELZERS, 1986. Distribution of the common hamster (*Cricetus cricetus* L.) in the Netherlands. Zeitschrift für Säugetierkunde 51 : 90-96.
- MOURIK, W.R. VAN, 1962. De Hamster, *Cricetus cricetus* (L.) in Nederland. Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud, Bilthoven, Nederland, 56 pp. plus bijlagen.
- PETZSCH, HANS, 1950 (2de druk 1952). Der Hamster. Die neue Brehm-Bücherei Nr. 21, Leipzig, 56 pp.

KORTE MEDEDELINGEN

NME-PRIJS 1993

Voor de derde maal is de Natuur en Milieu Edukatie Prijs uitgereikt. Deze prijs wordt elk jaar uitgereikt aan mensen, zowel individueel als samenwerkend als groep, die zich vrijwillig hebben ingezet voor natuur en milieuedukatie in de provincie Limburg. De prijs wordt uitgegeven door het Dagblad De Limburger en het IVN Limburg en bedraagt f 2500,-. De prijs is reeds uitgereikt aan de heren Douwe Tasma en Jo Beisman, beiden al jarenlang werkzaam binnen het natuur en milieu gebeuren en meer speciaal in kringen van het IVN. In een stijlvolle plechtigheid op vrijdag 29 april

j.l. in de gebouwen van De Limburger te Maastricht werd de prijs voor 1993 uitgereikt aan Jan Hermans uit Linne voor zijn vele en verdienstelijke werk. De heer Hermans was blij verrast en in zijn dankwoord benadrukte hij het grote belang dat hijzelf hecht aan het zo vroeg mogelijk betrekken van jongeren bij het werken voor en in de natuur. Ook de heer Kockelkorn van de Universiteit Twente, die de bij de prijsuitreiking horende lezing verzorgde gaf duidelijk aan hoe belangrijk dit werk is. Zijn betoog was waterdicht en werd door de aanwezigen met aandacht gevolgd. De juryvoorzitter deed mee dat het voor de jury elk jaar een karwei is om uit de vele

geschikte kandidaten één aan te wijzen. Alle aangemelde kandidaten voor de prijzen 1991, 1992 en 1993 zullen elk jaar opnieuw bij de overwegingen van de jury betrokken worden, zodat deze mensen of groepen niet elk jaar weer aangemeld hoeven te worden. Maar nieuwe aanmeldingen worden graag ontvangen, immers de jury kan ook niet alles weten. Aanmeldingen kunnen altijd gedaan worden bij de directie van De Limburger te Maastricht. Vermeldt dan wel NME-prijs 1994 op de enveloppe en stuur de aanmelding naar het Dagblad De Limburger, t.a.v. de heer N. Wolfs, postbus 1056, 6201 MK Maastricht.

ZWERFKEI VOOR IR. D.C. VAN SCHAÏK

Op 7 april 1992 werd door de Gemeenteraad van Maastricht een veel gebruikte wandelweg op de Sint-Pietersberg (tussen de Luikerweg en de Popelmondeweg) vernoemd naar de nestor onder de "grottenlopers", ir. D.C. van Schaïk (1889-1973): een posthuum eerbetoon aan de pionier van het Sint-Pietersberg-onderzoek.

Ofschoon de veel gebruikte wandelweg op de westrand van het plateau al ruim twee jaar de naam van ir. Van Schaïk draagt, werd een straatnaambordje niet geplaatst, zodat bijna niemand, die van de weg gebruik maakte, op hoogte was van zijn naam.

Tot vrijdag 24 juni j.l. was de Van Schaïkweg voor wandelaars volkomen naamloos, zij bestond slechts op papier en dat dreigde ook zo te blijven, ware het niet dat tijdens een SOK-ledenavond het idee ontstond om, in relatie tot die wandelweg, te komen tot een duidelijk herkenbare verwijzing naar de naam van ir. D.C. van Schaïk op "zijn" Sint-Pieters-

berg. Daarbij mocht het echter niet bij een standaard naambordje blijven, zo die er ooit zou komen. Deze erkenning van het baanbrekend werk van Van Schaïk, een naam die onverbrekkelijk verbonden is aan de Sint-Pietersberg, diende in de vorm van een straatnaam meer aandacht te krijgen.

Het idee van de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven (SOK) werd op initiatief van Bart Graatsma door de Stichting Oud Sint Pieter overgenomen en uitgewerkt tot een officiële gedenksteen op de Sint-Pietersberg. Met medewerking van ENCI Nederland bv werd op de hoek van de Van Schaïkweg met de Luikerweg een grote zwerfkei, afkomstig van de Sint-Pietersberg-lokatie, geplaatst en vervolgens gedurende drie dagen door een ambachtelijke steenkapper uit Eben (B) geheel handmatig bewerkt.

Tijdens een feestelijke bijeenkomst "op lokatie" werd het alternatieve straatnaambord(je) c.q. monument(je) op vrijdagmiddag 24 juni door de heren W. van Schaïk namens de familie en M. Poesen namens de ENCI onthuld (zie foto).

(foto: B. Graatsma)

De letterlijke tekst in de zwerfkei luidt:

VAN SCHAÏKWEG

IR. D. C. VAN SCHAÏK 1888-1972 PIONIER VAN HET
ST. PIETERSBERGONDERZOEK

BOEKBESPREKING

HOUTWALLEN, HEGGEN EN SINGELS. LIJNVORMIGE HOUT- OPSTANDEN IN NEDERLAND

SCHMITZ, H., 1993. Stichting Landelijk Overleg Natuur- en Landschapsbeheer (LONL); 88 blz., vele foto's en tekeningen, literatuurlijst. Het boek kan besteld worden door f 14,- over te maken (f 10,- voor het boek, f 4,- verzend- en administratiekosten) op giro 4252780 t.n.v. Stichting LONL, Utrecht, o.v.v. "houtwallen".

Volgens het persbericht gevoegd bij het recensie-exemplaar waren met name de gewijzigde inzichten ten aanzien van het beheer en aanleg en het toegenomen inzicht in het ecologisch functioneren de aanleiding om een eerdere publicatie van de Stichting Natuur en Milieu over houtwallen ("Houtwallen in het boerenland", 1980, eindredactie W.F. Alleijn) geheel te herzien. Daar die publicatie mij niet bekend is kan ik geen vergelijking maken. Uit de achterin het nieuwe boek opgenomen literatuurlijst blijkt echter dat er inderdaad vrijwel uitsluitend literatuur van na 1980 gebruikt is én dat er heel wat literatuur na 1980 verschenen is over kleine landschapselementen en met name over het ecologisch belang van kleine landschapselementen.

Voor de lezers van dit maandblad is het hoofdstuk over planten en dieren in houtwallen en singels dan ook zonder meer interessant: het geeft een redelijk

compleet, actueel en goed leesbaar overzicht over de resultaten van het vele onderzoek van de laatste jaren naar de ecologische betekenis van kleine opgaande begroeiingselementen.

Het hoofdstuk over de relaties met landbouwkundige activiteiten in de omgeving is echter ook zeker de moeite waard: het toont uitvoerig aan dat de nadelen van houtwallen voor de agrarische produktie in het algemeen op zijn minst gecompenseerd en vaak overtroffen worden door de voordelen ervan voor de landbouw.

Het hoofdstuk over beheer en ontwerp had wellicht efficiënter opgezet kunnen worden. In de huidige opzet wordt een reeks lijnvormige typen van elementen twee keer besproken: eerst vanuit het gezichtspunt van de beheerder en vervolgens gezien door de bril van de ontwerper.

Het hoofdstuk over overheidsbeleid tenslotte is een vrij vriendelijk stuk. Nergens valt een onvertogen woord over het toch in het algemeen zuinige en weinig doortastende overheidsbeleid met betrekking tot kleine landschapselementen.

Opmerkelijk is dat de auteur, die als projectcoördinator bij de Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg (en secretaris van het NHGL-bestuur!) het klappen van de zweep toch echt wel kent, het gemeentelijk landschapsbeleidsplan het belangrijkste gemeentelijke instrument noemt voor behoud en herstel van kleine landschapselementen. De praktijk is veelal dat gemeenten - of ze nu een landschapsbeleidsplan hebben of

niet - in het algemeen weinig doen aan het aanleggen, beheren en onderhouden van kleine begroeiingselementen.

Voor het behoud ervan is een ander gemeentelijk instrument - het bestemmingsplan buitengebied - vaak nog wel effectief, als de gemeente de handhaving enig gewicht toekent. Het bestemmingsplan buitengebied wordt echter in het boek niet besproken.

Een ander steeds belangrijker wordend instrument - de Regeling Beheersovereenkomsten ofwel Relatienota-regeling - wordt in de allerlaatste alinea van het boek kort aangestipt. Deze regeling had eveneens meer aandacht verdiend, onder meer omdat die regeling in de toekomst wellicht de Stichtingen voor Landschapsbeheer veel werk uit handen zal gaan nemen. De overheid wil in toenemende mate onderhouds-overeenkomsten afsluiten met agrariërs die daar interesse voor hebben. Een voordeel daarvan is dat die boeren dan toch voor een deel van de tijd overstappen naar natuur- en landschapsbeheer en niet proberen het inkomen op peil te houden met produktievergroting met alle nadelen vandien voor natuur en landschap.

Het nu verschenen boek dient dan ook ruim verspreid te worden onder die boeren-beheerders (en anderen), immers het zou jammer zijn als de ecologische kennis die nu zo langzamerhand bij de Stichtingen voor Landschapsbeheer is opgebouwd weer met evenveel moeite vergaard moet worden door nieuwe - agrarische - beheerders!

Torben Mulder